

ZASŁUŻONE „NOTATKI”

Andrzej K a n s y: NA MARGINESIE SWOBODY. „NOTATKI PŁOCKIE” (1956–2011) – HISTORIA I POLITYKA. Polska Akademia Nauk – Rada Towarzystw Naukowych przy Prezydium PAN, Warszawa 2012. S. 312.

Notatki Płockie to regionalne czasopismo naukowe, kwartalnik wydawany przez Towarzystwo Naukowe Płockie. Narodziło się w 1956 roku z inicjatywy lokalnego środowiska naukowego w Płocku i dzięki zaangażowaniu redaktorów oraz działaczy TNP wypracowało formułę czasopisma regionalistycznego, integrując krąg miejscowej inteligencji, umożliwiając pierwsze publikacje naukowe młodym autorom, przyczyniając się do budowania świadomości regionalnej.

Andrzej Kansy, badając dzieje *Notatek Płockich*, wziął pod uwagę kontekst polityczny, zmieniający się w różnych okresach wychodzenia kwartalnika, i uwarunkowania polityczne wpływające na jego istnienie. Tak się składa, że trzy główne okresy, na jakie dzieli się historia *Notatek Płockich* – lata 1956–1968, 1968–1980 i 1981–2011 – razem odpowiadają okresom kształtowania oblicza czasopisma przez redaktorów: Tadeusza Gierzyńskiego i Kazimierza Askanasa, Franciszka Dorobka i Wiesława Końskiego. Autor zauważa jednak, że „analizując działalność czasopisma, niezależnie od cezur wyznaczonych przez okresy aktywności kolejnych redaktorów, daje się wyróżnić w jego historii także inne okresy, odpowiadające zjawiskom zachodzącym w regionie, tj. milenijny, petrochemiczny, wojewódzki i akademicki” (s. 249).

W książce jednak zastosowany został układ problemowo-chronologiczny. Podzielona została na pięć rozdziałów, z których pierwszy przedstawia uwarunkowania historyczne powstania czasopisma, a więc przede wszystkim dzieje Towarzystwa Naukowego Płockiego i okoliczności pozwalające

w 1956 roku na uruchomienie kwartalnika, drugi – zmieniającą się w poszczególnych okresach istnienia formułę wydawniczą.

Tytułowy „margines swobody” najwyraźniej widoczny jest w rozdziale III, poświęconym relacjom z władzami, a więc stosunkom zarówno z lokalnymi, płockimi decydentami, jak i kontroli GUKPiW. „Cenzura była dla wydawcy czasopisma «Notatki Płockie» uciążliwa, ale głównie za sprawą samych procedur. (...) Bardziej dotkliwe wydają się (...) kłopoty z papierem do drukowania” – pisze autor (s. 121). W oczywisty sposób jednak sterowanie przydziałami papieru było elementem politycznej kontroli lokalnych inicjatyw.

Rozdział IV poświęcony został redaktorom *Notatek Płockich*. Jak to zbadał autor (korzystając także z rozmów z członkami redakcji), nie zawsze wszystkie nazwiska członków kolegium redakcyjnego ujawniane były w stopce redakcyjnej. Jednak na rozwój linii redakcyjnej pisma największy wpływ w pierwszym okresie wywarli Tadeusz Gierzyński i Kazimierz Askanas, następnie Franciszek Dorobek, a od 1980 roku Wiesław Koński.

W pracy wykorzystane zostały szeroko źródła archiwalne, poczynając od archiwum Towarzystwa Naukowego Płockiego poprzez Archiwum Państwowe w Płocku po akta Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk w Archiwum Akt Nowych w Warszawie. Autor, traktując roczniki *Notatek Płockich* jako źródło historyczne poznania dziejów wydawnictwa, posłużył się analizą zawartości czasopisma, badaniem obejmującym wszystkie 229 numerów, które ukazały się w ciągu opisywanych 55 lat, a więc 2896 wypowiedzi zamieszczonych w tym okresie na łamach pisma. Przyjęte kategorie tematyczne pozwoliły na zbadanie tematyki pojawiającej się w *Notatkach Płockich* w poszczególnych okresach ich ukazywania się. Wyniki tych badań zostały ujęte w wykresy i szczegółowo omówione w rozdziale V. Z wykresu 21, podsumowującego liczbę artykułów w poszczególnych kategoriach tematycznych z całego badanego 55-lecia, wynika, że w *Notatkach Płockich* najczęściej zamieszczane były ma-

teriały z kategorii „Nauka, oświata, kultura” (663 artykuły), na drugim miejscu znalazła się dość pojemna kategoria „Zagadnienia ogólne”, w której mieszczą się np. także biografie (574), na trzecim – „Historia” (536). Na tym tle zaskakuje odległa pozycja kategorii „Etnografia” – zaledwie 16 artykułów.

Warto zwrócić uwagę na obszerny wstęp, szczegółowo przedstawiający przyjętą metodologię badania i opisu, omawiający źródła, a przede wszystkim stawiający zagadnienia, które autor postanowił zbadać i wyjaśnić. Odpowiedzi na większość tak sformułowanych pytań podsumowane zostały w zakończeniu książki.

Całość uzupełnia „Poczet redaktorów i wydawców czasopisma”, zawierający krótkie biogramy osób zaangażowanych przez przeszło półwiecze w redagowanie i wydawanie *Notatek Płockich*.

Agnieszka Cieślik